

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Ekonomikas valsts 20. Olimpiāde 2.posms 2019.gada 30.janvārī	Dalībnieka vārds, uzvārds, skola:
--	-----------------------------------

Tests (20 punkti)

*Atzīmē pareizo atbildi! Katram jautājumam drīkst atzīmēt tikai vienu atbildi!
Par katru pareizu atbildi – 1 punkts.*

- Kāda ir ekonomikas pamatproblēma?**
 - Kā nodrošināt nepārtrauktu, vienmērīgu ekonomikas izaugsmi.
 - Kā nodrošināt ekonomikas izaugsmi un ekonomikas attīstību.
 - Kā ar ierobežotajiem resursiem maksimāli apmierināt neierobežotās iedzīvotāju vajadzības.
 - Rast atbildi uz jautājumu *Ko ražot?*
- Kuru ekonomisko sistēmu uzskata par izplatītāko mūsdienu pasaulē?**
 - Brīvā tirgus ekonomiku.
 - Komandekonomiku.
 - Jaukto ekonomiku.
 - Brīvā tirgus un komandekonomiku.
- Ja sabiedrība ražo produktu A un B un var palielināt produkta A ražošanu, nesamazinot produkta B ražošanu, tad:**
 - ražošana ir efektīva;
 - ražošanu attēlo punkts uz ražošanas iespēju robežas;
 - ražošanu attēlo punkts pa labi no ražošanas iespēju robežas;
 - ražošanu attēlo punkts pa kreisi no ražošanas iespēju robežas.

4. **Pieņemsim, ka sabiedrība ražošanas resursus izmanto patēriņa preču un kapitālpreču ražošanai. Ražošana ir efektīva. Kādas sekas būs lēmumam palielināt kapitālpreču ražošanu?**
- Palielināsies patēriņa preču ražošana.
 - Uzreiz palielināsies gan kapitālpreču, gan patēriņa preču ražošana.
 - Sākumā samazināsies patēriņa preču ražošana, bet tad varētu palielināties gan patēriņa, gan kapitālpreču ražošana.
 - Sākumā varētu palielināties kapitālpreču ražošana, bet nākotnē samazinātos patēriņa preču ražošana.
5. **Kāda tirgus struktūra (konkurences veids) pastāv saldumu tirgū Rīgā?**
- Pilnīga konkurence.
 - Monopolistiskā konkurence.
 - Oligopols.
 - Monopols.
6. **Kas neizraisīs preces A pieprasījuma līknes nobīdi pa labi:**
- Patērētāju ienākumu palielināšanās.
 - Preces A cenas paaugstināšanās.
 - Prece A kļūst par modes preci.
 - Aizvietotājpreces B cenas paaugstināšanās.
7. **Ko apliecina fakts, ka, samazinoties preces A cenai, samazinās tās piegādātais daudzums tirgum?**
- Piedāvājuma likumu.
 - Piedāvājuma līknes nobīdi pa kreisi.
 - Prece A ir mazvērtīga prece.
 - Prece A ir pirmās nepieciešamības prece.
8. **Kā sekojošie notikumi - *dietologi atklāj, ka kartupeļu čipsi ir neveselīgs produkts un ļoti laba kartupeļu raža* - ietekmēs kartupeļu tirgus līdzsvara cenu un līdzsvara daudzumu?**
- Samazināsies gan līdzsvara cena, gan līdzsvara daudzums.
 - Palielināsies gan līdzsvara cena, gan līdzsvara daudzums.
 - Līdzsvara cena varētu gan samazināties, gan palielināties, bet līdzsvara daudzums noteikti samazināsies.
 - Līdzsvara cena noteikti samazināsies, bet līdzsvara daudzums varētu gan palielināties, gan samazināties, gan neizmainīties.

9. **2018. gada laikā patērētāji nopirka 2000 saules paneļus, katru par 1200 eiro. Kā vajadzētu mainīties saules paneļu pieprasījumam un piedāvājumam, lai 2019. gadā nopirktu 2000 paneļu, katru par 1000 eiro?**
- Palielināties gan pieprasījumam, gan piedāvājumam.
 - Pieprasījumam samazināties, bet piedāvājumam – palielināties.
 - Gan pieprasījumam, gan piedāvājumam vajadzētu samazināties.
 - Pieprasījumam palielināties, bet piedāvājumam samazināties.
10. **Precei A valdība noteikusi cenas griestus. Kādas sekas izjutīs patērētāji?**
- Palielināsies patērētāju izdevumi preces A iegādei.
 - Par zemāku cenu varēs nopirkt lielāku preces daudzumu.
 - Varēs nopirkt mazāku preces A daudzumu par augstāku cenu.
 - Varēs nopirkt mazāku preces A daudzumu par zemāku cenu.
11. **Kas darba tirgū izraisīs pieprasījuma līknes nobīdi pa labi?**
- Darbību uzsāk daudz jaunu uzņēmumu.
 - Daudzos uzņēmumos ievieš robotu tehnoloģijas.
 - Darba tirgū ienāk vairāk iedzīvotāju darbaspējas vecumā.
 - Daudzu uzņēmumu noliktavās palielinās saražotās produkcijas krājumi.
12. **Anda trenējas triatlonā. 30 minūtēs viņa var noskriet 5 km vai nopeldēt 1 km, vai ar riteni vienā stundā nobraukt 20 km. Kādas ir 5 km skrējiena alternatīvas izmaksas?**
- Nenopeldēts 1 km un ar riteni nenobraukti 10 km.
 - Ar riteni nenobraukti 10 km.
 - Ar riteni nenobraukti 20 km.
 - Nenopeldēts 1 km un ar riteni nenobraukti 20 km.
13. **Kas nebija raksturīgs pārejas procesā no komandekonomikas uz tirgus ekonomiku?**
- Palielinājās indivīdu loma ekonomisko lēmumu pieņemšanā.
 - Palielinājās valdības loma ražošanas resursu sadalē.
 - Patērētāji vairāk varēja ietekmēt ražotāju lēmumus.
 - Samazinājās valdības loma, nosakot, kurš varēs patērēt produktus.
14. **Produktam A ir liels īpatsvars ģimenes izdevumu struktūrā, bet produkts B ir luksusa prece. Kā izmainīsies izdevumi katra produkta iegādei, ja abiem produktiem paaugstināsies cenas?**
- Palielināsies izdevumi gan produktam A, gan B.
 - Samazināsies izdevumi gan produktam A, gan B.
 - Izdevumi produktam A palielināsies, bet B – samazināsies.
 - Izdevumi produktam A samazināsies, bet B – palielināsies.

15. **Kā izmainīsies uzņēmuma aktīvu rentabilitāte, ja aktīvu vērtība, salīdzinot ar iepriekšējo pārskata periodu, palielinājās par 10% un arī peļņa palielinājās par 5%.**
- a) Palielināsies par 50%.
 - b) Palielināsies par 2%.
 - c) Neizmainīsies.
 - d) Samazināsies.
16. **Kopējais derīgums (TU) vienmēr:**
- a) ir mazāks par galējo derīgumu (MU).
 - b) ir lielāks par galējo derīgumu.
 - c) palielinās, kamēr galējais derīgums ir pozitīvs.
 - d) samazinās, kad samazinās galējais derīgums.
17. **Racionāla patērētāja mērķis ir:**
- a) patērēt vairāk iespējami dažādas preces, pakalpojumus.
 - b) patērēt iespējami lielāku preču daudzumu.
 - c) budžeta ietvaros gūt iespējami lielāku kopējo derīgumu (TU).
 - d) budžeta ietvaros gūt iespējami lielāku galējo derīgumu (MU).
18. **Kopējo izmaksu (TC) līkne atrodas virs mainīgo izmaksu (VC) līknes. Attālums (pa vertikāli) starp TC un VC līknēm:**
- a) Ir vienāds ar pastāvīgām izmaksām (FC).
 - b) Palielinoties ražošanai, vienmēr samazināsies.
 - c) Palielinoties ražošanai, vienmēr palielināsies.
 - d) Ir vienāds ar galējām izmaksām (MC).
19. **Kuras izmaksas, palielinoties ražošanas apjomam, vienmēr palielināsies:**
- a) Tikai mainīgās izmaksas (VC).
 - b) Tikai galējās izmaksas (MC).
 - c) Mainīgās izmaksas un kopējās izmaksas (TC).
 - d) Vidējās mainīgās (AVC) un vidējās kopējās izmaksas (ATC).
20. **Kuras izmaksas, palielinoties ražošanas apjomam, vienmēr samazināsies?**
- a) Vidējās pastāvīgās izmaksas (AFC).
 - b) AFC, AVC.
 - c) AFC, AVC un ATC.
 - d) AFC, AVC, ATC un MC.

Uzdevumi (90 punkti)

Atzīmē vai ieraksti pareizo atbildi tam paredzētajā vietā!

1. uzdevums. (11 punkti)

Kā atbildi apvelc vienu no iekavās dotajiem atbilžu kārtas skaitļiem!

1. Ekonomikā uzskata, ka vislabāk atbildi uz jautājumu "Ko ražot?" spēj atrast (1. mājsaimniecības; 2. uzņēmumi; 3. valsts; 4. tirgus) un preces cenu vislabāk spēj noteikt (1. mājsaimniecības; 2. uzņēmumi; 3. valsts; 4. tirgus).
2. Ekonomisti uzskata, ka visefektīvāk ražošanas resursu sadale notiek (1. komandekonomikas; 2. brīvā tirgus; 3. jauktās ekonomikas) sistēmā, bet lielāku sociālo taisnīgumu nodrošina (1. komandekonomikas; 2. brīvā tirgus; 3. jauktās ekonomikas) sistēma.
3. Ražošanas resursu tirgū darba pieprasījumu veido (1. uzņēmumi; 2. mājsaimniecības), bet darba piedāvājumu – (1. uzņēmumi; 2. mājsaimniecības).
4. Ja uzņēmums no kopējiem ieņēmumiem atskaita ārējās jeb grāmatvedības izmaksas un iekšējās jeb alternatīvas izmaksas, tad atlikums ir (1. bruto peļņa; 2. normālā peļņa; 3. ekonomiskā peļņa).
5. Ēkas, iekārtas un mašīnas uzņēmuma grāmatvedības bilancē atspoguļoti bilances postenī (1. pamatkapitāls; 2. pamatlīdzekļi), bet īpašnieku ieguldījums dibinot uzņēmumu – (1. pamatkapitāls; 2. pamatlīdzekļi; 3. investīcijas).
6. Akciju sabiedrības saimniecisko darbību vada (1. valde; 2. padome; 3. akcionāru sapulce), bet tiesības lemt par sabiedrības pamatkapitāla palielināšanu ir tikai (1. valdei; 2. padomei; 3. akcionāru sapulcei).

2. uzdevums. (10 punkti)

Nosaki vai apgalvojums ir patiess (P) vai aplams (A) un atbildes vietā apvelc atbilstošo saīsinājumu!

1. Ļoti labas ražas gados labības audzētāju ienākumi var pat samazināties.
Atbilde: P vai A
2. Ja nozarē ir augsts uzņēmumu konkurences līmenis, tad nozares uzņēmumus neietekmē negatīvās ārējās ietekmes.
Atbilde: P vai A

3. Nepietiekama informācija un dažu uzņēmumu lielā ietekme konkrētajā tirgū var būt tirgus nepilnību (*tirgus fiasko, market failures*) cēloņi.
Atbilde: P vai A
4. Kad preces A tirgū pieprasītais preces daudzums ievērojami pārsniedz tās piedāvāto daudzumu, tad cenai ir tendence paaugstināties.
Atbilde: P vai A
5. Vienas preces cenas izmaiņas neietekmē citu preču cenas izmaiņas.
Atbilde: P vai A
6. Akciju sabiedrība nolēmj peļņu nesadalīt dividendēs, bet ieguldīt uzņēmumā. Šāda rīcība akcionāriem rada zaudējumus.
Atbilde: P vai A
7. Alternatīvas izmaksas uzņēmuma grāmatvedības bilancē neatspoguļojas.
Atbilde: P vai A
8. Ja patērētāja budžets būtu neierobežots, tad viņš patērētu tik daudz preču, līdz visu patērēto preču pēdējo vienību galējais derīgums MU būtu vienāds ar 0.
Atbilde: P vai A
9. Ja preces A piedāvājuma elastības koeficients ir lielāks par 1, tad, paaugstinot cenu, pārdevēja ienākumi samazināsies.
Atbilde: P vai A
10. Kad piedāvājums samazinās un pieprasījums ir ļoti elastīgs, tad strauji pieaug preces cena.
Atbilde: P vai A

3. uzdevums. (8 punkti)

Tabula parāda uzņēmuma saražoto produkciju (Q) un kopējās izmaksas (TC). Katru preces vienību uzņēmums var pārdot par 40 naudas vienībām. Par šādu cenu uzņēmums var pārdot visu saražoto produkciju.

Q (vien.)	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
TC (n.v.)	50	100	128	148	162	180	200	222	260	305	360

1. Aprēķini peļņu (naudas vienībās), ja uzņēmums saražo un pārdod 4 preces vienības!
Atbilde: _____
2. Aprēķini vai nosaki pastāvīgās izmaksas (FC), ja uzņēmums saražo 6 preces vienības!
Atbilde: _____
3. Aprēķini desmit vienību vidējās mainīgās ražošanas izmaksas!
Atbilde: _____
4. Ieraksti, kārtas skaitli, kas raksturo tirgus struktūru (konkurences veidu) nozarē! (1. Monopols, 2. Oligopols, 3. Monopolistiskā konkurence, 4. Pilnīga konkurence.)
Atbilde: _____
5. Veic nepieciešamos aprēķinus un nosaki uzņēmumam optimālo ražošanas apjomu!
Atbilde (3 punkti): _____
6. Aprēķini par kādu zemāko (ekonomiski pamatotu) cenu uzņēmumam vēl būtu izdevīgi ražot šo preci.
Atbilde: _____

4. uzdevums. (8 punkti)

Preces A cena paaugstinājās no 4 līdz 6 naudas vienībām un pieprasītais daudzums samazinājās no 1000 līdz 800 vienībām.

1. Aprēķini pieprasījuma elastības koeficientu!
Atbilde (2 punkti): _____
2. Nosaki vai preces A pieprasījums ir elastīgs (1) vai neelastīgs (2)!
Atbilde: _____

3. Nosaki vai precei A ir pirmās nepieciešamības (1) prece vai luksusa (2) prece!
Atbilde: _____
4. Nosaki vai precei A ir daudz un viegli pieejami (1) aizvietotāji vai maz un grūti pieejami (2) aizvietotāji!
Atbilde: _____
5. Kurai no tālāk dotajām precēm varētu būt līdzīgs elastības koeficients ar precī A? Atbildē ieraksti preces kārtas skaitli! (1. augļu sula; 2. kino biļetes; 3. "Lāču" rupjmaize; 4. Konfektes.)
Atbilde: _____
6. Par cik procentiem izmainījās (norādī palielinājās vai samazinājās) pārdevēja ieņēmumi pēc cenas paaugstināšanās?
Atbilde (2 punkti): _____

5. uzdevums. (8 punkti)

Tabulā dots saražotās produkcijas daudzums un ražošanas izmaksas (AFC – vidējās pastāvīgās izmaksas, AVC – vidējās mainīgās izmaksas, ATC – vidējās kopējās izmaksas, MC – galējās izmaksas). Izmantojot tabulā dotos rādītājus, aprēķini un ieraksti trūkstošos rādītājus attiecīgā šūnā!

Q (vien.)	AFC (n.v.)	AVC (n.v.)	ATC (n.v.)	MC (n.v.)
10	120	100	220	
20			150	80
30	40	90		90
40				130
50	24	108	132	

6. uzdevums. (6 punkti)

Uzņēmums darbojas nozarē, kurā:

- ir ļoti daudz citu uzņēmumu;
- nozarē jauniem uzņēmumiem ir viegli ieiet un uzsākt darbību, kā arī darbības izbeigšana nesaistās ar lielām izmaksām;
- pircējiem un pārdevējiem ir informācija par tirgus cenām.

Atbildi uz sekojošiem jautājumiem, ierakstot pareizo skaitli!

1. Kāda tirgus struktūra (konkurences veids) ir nozarē, kurā darbojas uzņēmums (1. – pilnīga konkurence; 2. – monopolistiskā konkurence; 3. – oligopols, 4. – monopols.)

Atbilde: _____

2. Kas nosaka saražotās produkcijas tirgus cenu?

(1. – katrs atsevišķs uzņēmums; 2. – uzņēmumi savstarpēji vienojoties; 3. – nozares uzņēmumu asociācija; 4 – tirgus; 5. – pircēji)

Atbilde: _____

3. Ar kuru rādītāju ir vienādi galējie ieņēmumi (MR)?

(1. – preces cenu; 2. – vidējām kopējām izmaksām (AVC); 3. – vidējām kopējām izmaksām (ATC); 4. – galējām izmaksām (MC).

Atbilde: _____

4. Cik preces vienības uzņēmums pārdos, ja tirgus līdzsvara cena ir 30 n.v., bet uzņēmums savai produkcijai noteiks cenu 31 n.v.

(1. – nevienu; 2. – visas tirgum piegādātās; 3. – pēc dotās informācijas nevar noteikt.)

Atbilde: _____

5. Cik preces vienību uzņēmums pārdos, ja tirgus cena ir 30n.v., bet uzņēmums savai produkcijai noteiks cenu 29 n.v.?

(1. – nevienu; 2. – visas tirgum piegādātās; 3. – pēc dotās informācijas nevar noteikt.)

Atbilde: _____

6. Kāda ir pieprasījuma elastība (1. – elastīgs; 2. – neelastīgs; 3. – vienādoti elastīgs; 4. – absolūti elastīgs; 5. – absolūti neelastīgs) atsevišķa uzņēmuma produkcijai?

Atbilde: _____

7. uzdevums. (11 punkti)

Anna un Jānis nodibināja SIA. Jānis uzņēmumā ieguldīja iekārtu 2000 eiro vērtībā, bet Anna 4000 eiro naudā. Vienas daļas vērtība ir 100 eiro. Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas bija 30000 eiro, administrācijas izmaksas - 6000 eiro un realizācijas izmaksas - 4000 eiro, bet neto apgrozījums - 60000 eiro.

Aprēķini!

1. Kopējo daļu skaitu. Atbilde: _____
2. Katra dalībnieka daļu skaitu. Atbildes: Annai _____ Jānim _____
3. SIA pamatkapitālu. Atbilde: _____
4. SIA bruto peļņu. Atbilde: _____
5. Aprēķini, cik eiro peļņas pienāktos Annai un cik Jānim, ja dalībnieku sapulce nolēma peļņu sadalīt sekojoši: 5000 eiro ieguldīt uzņēmuma paplašināšanā, bet pārējo – sadalīt.
Atbildes: Annai _____ Jānim _____
6. Ar kādu jēdzienu ekonomisti apzīmē peļņas daļu, ko saņēma katrs dalībnieks?
Atbilde: _____
7. Nākošajā gadā, iestājoties krīzei, uzņēmums bankrotēja. Kopējās kreditoru prasības bija 15000 eiro. SIA atbildība kreditoru prasībām būs tik liela, cik liels ir uzņēmuma pamatkapitāls (1.); cik liels būs pamatkapitāls un uzņēmumā ieguldītā peļņa (2.); uzņēmums atbildēs ar visu savu mantu (3.)
Atbilde: _____
8. Pēc izsoles uzņēmums kreditoriem vēl neatmaksāja 6000 eiro. Par kādu summu (eiro) kreditoru prasības būs jāatmaksā no Annas un Jāņa personīgajiem līdzekļiem?
Atbildes: Annai _____ Jānim _____

8. uzdevums. (9 punkti)

Preces A pieprasījumu izsaka vienādojums $Q_D = 100 - 2P$, bet piedāvājumu $Q_S = -20 + 2P$, kur P – preces A cena (eiro), bet Q – preces A daudzums (vien.).

1. Aprēķini preces A tirgus līdzsvara cenu (P_E) un tirgus līdzsvara daudzumu (Q_E)!
Atbildes: P_E _____ Q_E _____
2. Cik preces A vienības nopirks pircēji, ja preces A cena ir 15 eiro?
Atbilde: _____

Valdība nosaka, ka, pērkot preci A, pircējiem par katru preces vienību ir jānomaksā nodoklis 12 eiro (viss nodokļa slogs gulstas uz pircēju).

3. Nosaki jauno preces A tirgus līdzsvara cenu un līdzsvara daudzumu!

Atbildes: P_E _____ Q_E _____

4. Aprēķini nodokļu ieņēmumus!

Atbilde: _____

5. Par kādu cenu patērētāji pirks preci A pēc nodokļa ieviešanas.

Atbilde: _____

6. Par cik eiro mainījās (apvelc pareizo: 1. palielinājās; 2. samazinājās) ražotāju ieņēmumi pēc nodokļa ieviešanas?

Atbilde: _____

9. uzdevums. (11 punkti)

Iepazīsties ar tabulā doto informāciju, veic nepieciešamos aprēķinus un atbildi uz sekojošajiem jautājumiem! (P – preces cena, MU – galējais derīgums)

Q (vien.)	$P_A = 1$ n.v. MU_A/P_A (d.v.)	$P_B = 3$ n.v. MU_B/P_B (d.v.)	$P_C = 8$ n.v. MU_C/P_C (d.v.)
1	7	4	3
2	5	3	2
3	3	2	0
4	1	1	
5	0	0	

1. Kuras preces iegādei racionāls pircējs izdotu pirmo naudas vienību?

Atbilde: _____

2. Cik naudas vienības racionāls pircējs iztērēs, lai pilnībā apmierinātu vajadzību pēc preces B?

Atbilde: _____

3. Cik lielam jābūt patērētāja budžetam patērētāja līdzsvara situācijā?

Atbilde (2 punkti): _____

4. Aprēķini cik lielu kopējo derīgumu gūs patērētājs patērētāja līdzsvara situācijā?

Atbilde (3 punkti): _____

5. Kuras preces īpatsvars kopējā derīgumā patērētāja līdzsvara situācijā ir vislielākais?

Atbilde: _____

6. Cik katras preces vienības patērēs patērētāja līdzsvara situācijā?

Atbilde: Preci A _____ Preci B _____ Preci C _____

10. uzdevums. (8 punkti)

Kā sekojošie notikumi izmainīs pieprasījumu (D) vai piedāvājumu (S) Latvijas sviesta tirgū?

Kā šīs izmaiņas attēlot grafiski (1. – kā līknes nobīdi pa labi; 2. – kā līknes nobīdi pa kreisi; 3.

– kā punkta pārvietošanos pa līkni/līknēm)?

1. Paaugstinās sviesta cena.

Atbilde: _____

2. Paaugstinās margarīna cena.

Atbilde: _____

3. Samazinās piena iepirkuma cena.

Atbilde: _____

4. Sausās vasaras dēļ lopkopji nespēj sagatavot augstas kvalitātes lopbarību pietiekamā daudzumā.

Atbilde: _____

5. Latvija palielina sviesta eksportu.

Atbilde: _____

6. Konditori ražošanā daudz vairāk sāk izmantot ievērojami lētāku sviesta aizstājēju.

Atbilde: _____

7. Dietologi apgāž pieņēmumu, ka sviesta lietošana paaugstina holesterīna līmeni asinīs.

Atbilde: _____

8. Sviesta cena samazinās.

Atbilde: _____